

Det kongelige kunnskapsdepartement
postmottak@kd.dep.no

Vår ref.: 2013/118

Deres ref: 12/1421-

Dato: 31.10.2013

Svar til ”Høring—Endringer i universitets- og høyskoleloven”

De nasjonale forskningsetiske komiteene (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora—NESH, Den nasjonale forskningsetiske komité for teknologi og naturvitenskap—NENT og Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag—NEM) mottok 20. juni 2013 ”Høringsnotat—forslag til endringer i universitets- og høyskoleloven” fra Kunnskapsdepartementet. I høringsnotatet foreslås en rekke endringer. I det som følger, kommenterer De nasjonale forskningsetiske komiteene de punktene i høringsnotatet som vi finner potensielt problematiske eller av andre grunner ønsker å gi bemerkninger til. Dette dreier seg om høringsnotatets punkter 8, 9, 11, 15 og 17.

Høringsnotatets punkt 8: Dagens regulering tilsier at institusjoner kan informere hverandre om annullering av eksamen eller prøve grunnet fusk, og at de skal informere hverandre om utestengings- og bortvisingsvedtak på grunn av fusk eller klandreverdige opptreden. NOKUT og Samordna opptak skal også, i tillegg til institusjonene, informere hverandre dersom en søker har levert falske dokumenter. Departementet foreslår å samle bestemmelsene om informasjonsutveksling i en ny bestemmelse. Videre foreslår departementet en hjemmel i lov slik at informasjonsutvekslingen mellom institusjonene skal foregå gjennom et offentlig eid register (RUST). Dette for å tilfredsstille krav etter personopplysningsregelverket.

Følgende bør avklares i denne sammenheng:

- Et så dramatisk tiltak vil kunne ha store virkninger for den enkelte. Skal man igangsette tiltaket, er det vesentlig at man først har avklart og definert de handlinger som skal rapporteres til RUST. Pr i dag har institusjonene langt på vei ingen omforent forståelse av de sentrale begrepene i sin praksis, og langt mindre råder enighet om klassifisering av former for bedrag/juks. Dette vil også kunne medføre grove forskjellsbehandlinger og inkonsekvens.
- Vi ser at det vil være atskillig enklere å implementere krav og represalier overfor studenter, en gruppe som inngår i et eksamenssystem som kan utgjøre basis for tiltakene, enn overfor forskere og andre personer i seniorposisjoner. Eksamensjuks

og forskningsjuks er heller ikke identiske størrelser. Dels på bakgrunn av at RUST kan utgjøre en stigmatisering av enkeltindivider, vil vi likevel anmode om at det tydelig legitimeres at det er mest riktig og hensiktsmessig å starte med gruppen av studenter, også fordi det i praksis kan innebære at det stilles høyere krav til unge studenter enn til de forskerne og undervisere som skal være deres lærere, veiledere og eksempler til etterfølgelse.

- Hele dette systemet tar ensidig opp en post factum-innstilling, med registrering og represalier etter at uønsket aktivitet har funnet sted, uten at noen tilsvarende tiltak av forebyggende art skisseres. Dette kan potensielt virke urimelig. Man bør vurdere å sikre felles forståelse av begreper og praksis på nasjonalt plan om emnene, mellom alle de høyere undervisningsinstitusjonene, før man igangsetter et slikt system. De nasjonale forskningsetiske komiteene stiller seg til rådighet for å bidra i en slik prosess.
- De utfordringer som angår internasjonalisering ikke bare av forskning men også av studier synes ikke å være tatt høyde for. Et ansvarlig register må basere seg på tydelige og klare grenseoppganger som er delt av alle. Hva da med studenter som kommer direkte fra andre lands systemer?

Høringsnotatets punkt 9: Gjeldende rett er at bestemmelsen om fusk ved eksamen kun rammer den som selv forsøker å oppnå en fordel ved å fuske, og det er følgelig ikke adgang til å sanksjonere en som medvirker til annens fusk slik bestemmelsen lyder i dag.

Departementet foreslår her å endre §§4-8 til ikke bare å innbefatte den som har fusket, men også den som har medvirket til dette. Resultatet kan bli utestenging fra institusjonen og å bli fratatt retten til å gå opp til eksamen i inntil ett år.

Følgende bør avklares i denne sammenheng:

- Hvordan definere hva som utgjør medvirkning? Dette synes å være meget krevende å avgrense, men en slik avgrensning bør finne sted før man igangsetter represalier overfor den enkelte på nasjonalt nivå.
- Som for punkt 8 må man også sørge for å formidle definisjonene til dem det gjelder.

Høringsnotatets punkt 11: Institusjoner som kan tildele phd-graden har utarbeidet egne regelverk for denne graden, som blant annet tar for seg tvungen avslutning. Regelverkene er i stor grad utformet i samsvar med UHRs veiledende retningslinjer for phd-graden.

Kunnskapsdepartementet mener det er behov for en lovhemmel for å samordne institusjonenes regleverk og praksis for å sikre doktorgradskandidaters rettsstilling, særlig knyttet til sanksjoner ved vitenskapelig uredelighet. Videre finner departementet at tvungen avslutning er en egnet sanksjon ved vitenskapelig uredelighet under

doktorgradsutdanningen, og at institusjonenes hjemmel til å bestemme tvungen avslutning bør fremgå klarere av loven.

Følgende bør avklares i denne sammenheng:

- Komiteene anser at det viktigste i denne sammenhengen er å styrke betingelsene for god forskningspraksis, og det vil denne regelendringen på egen hånd bare i begrenset grad bidra til. I utgangspunktet er opplæring i god vitenskapsskikk og forskningsetiske normer underveis i arbeidet med doktorgraden ikke minst veileders ansvar. Endringen bør derfor komplementeres med tilsvarende formell ansvarliggjøring og opplæring av veiledere.
- Det er viktig at sanksjonssystemet er lagt opp slik at reaksjonen i hvert tilfelle står i rimelig forhold til regelbruddet. Dersom sanksjonene oppfattes som for strenge, vil det lett kunne føre til at miljøene unngår å reagere på brudd med god forskningspraksis. Det kan derfor være grunn til å holde muligheten åpen for en tidsbegrenset bortvisning.
- Som for de andre tiltakene som er kommentert over, gjelder også her at det er avgjørende at man baserer seg på felles og avklart forståelse av hva som skal kunne medføre tvungen avslutning, og at dette kommuniseres entydig til hele gruppen av phd-studenter.

Høringsnotatets punkt 15: NESH og NENT stiller seg bak et forslag om "blind sensur", som disse komiteene mener i større grad vil sikre studentene lik og rettferdig behandling. NEM mener derimot på dette punktet at dette er et spørsmål som må utredes. Alle de tre komiteene er enige om at et hovedanliggende er at det etableres likere praksis. Et middel i denne sammenheng kan være utarbeidelse av retningslinjer for sensur.

Høringsnotatets punkt 17: Teksten om bistillinger understreker at bistillinger er åremålsstillinger, og beskriver i denne sammenheng forholdet mellom bistillinger og hovedstillinger.

Følgende bør avklares i denne sammenheng:

- Den foreslåtte lovteksten er i seg selv uproblematisk, men både eksemplet og den oppsummerende generaliseringen signaliserer at eneste relevante faktor for institusjonen som ansetter i bistilling er kontakt med institusjonen der vedkommende har sin hovedstilling/hovedverv. Det kan være uheldig om forarbeidene gir inntrykk av at nytten ved institusjonell kontakt er enerådende som hensyn ved ansettelse i bistillinger. Her som for hovedstillinger er en helhetsvurdering der også faglige kvalifikasjoner inngår påkrevet.

På vegne av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora,
Den nasjonale forskningsetiske komité for teknologi og naturvitenskap og Den nasjonale
forskningsetiske komité for medisin og helsefag,

Bjørn Hvinden
Komiteleder NESH

Dag Helland
Komiteleder NENT

Dag Bruusgaard
Komiteleder NEM

Hallvard Fosheim
Sekretariatsleder NESH

Helene Ingierd
Sekretariatsleder NENT

Jacob Hølen
Sekretariatsleder NEM